

The model of grass-roots defense using the defense ideas of the Supreme Commander-in-Chief of Imam Khamenei

Abbas Rezaei^{1✉} Ali Imani² Mohammad Akraminia³ Vahid Riazi⁴

1. Corresponding Author, PhD student Corresponding author, Command University and Aja Headquarters, Tehran, Iran.

Email: a.rezaee52@gmail.com

2. Associate Aja Command and Headquarters University, Tehran, Iran.

Email: setvat@gmail.com

3. Associate Aja Command and Headquarters University, Tehran, Iran.

Email: M.akraminia@iran.ir

4. Associate Professor Aja Command and Headquarters University, Tehran, Iran.

Email: v.iazi@yahoo.com

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received

Received in revised form

Accepted

Published online

Keywords:

Word, Word, Word,

ABSTRACT

Defense thought is the result of any thinking and reflection about defense and security matters. The explanation of the Supreme Leader's defense thought, as one of the prominent scholars in the discussion of grass-roots defense in the direction of creating stable security of the country, can be effective in increasing the cohesion between the government, the people and the sovereign, as well as increasing the national power.

Purpose: The purpose of this research is to provide a model of basic public defense by using the defense ideas of the supreme command.

Research method: The research strategy is applied-developmental and its implementation method is descriptive (contextual-case and correlational). The sample population includes 60 experts and experts. Data analysis has been analyzed using structural equation modeling method with partial least squares approach using PLS software.

Findings: Identifying the dimensions of defense and preparedness with the components of defense and public preparedness, all-round defense and defense-security, mobilization and popular forces, public morale and determination, unity and national ideal, and hostility.

Result: The basic people's defense model, using the defense ideas of the Supreme Commander of the General Forces, includes 2 dimensions, 7 components and 46 indicators.

Keywords: Model, defensive thought, people-based defense, all-round defense

Cite this article: Author, A. A., Author, B. B., & Author, C. C. (year). Article title. *Journal Title*, 56 (1), 1-20. DOI: <http://doi.org/10.22034/QJMST.2024.2016803.1973>

الگوی دفاع مردم‌پایه با بهره‌گیری از اندیشه‌های دفاعی فرماندهی معظم کل قوا

حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

عباس رضایی^۱ ✉ | علی ایمانی^۲ | محمد اکرمی‌نیا^۳ | وحید ریاضی^۴

۱. نویسنده مسئول، دانشجوی دکتری مدیریت دفاعی دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران، رایانامه: a.rezaee52@gmail.com

۲. استادیار دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران، رایانامه: setvat@gmail.com

۳. استادیار دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران، رایانامه: M.akraminia@iran.ir

۴. دانشیار دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران، رایانامه: v.iazi@yahoo.com

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

تاریخ بازنگری:

تاریخ انتشار:

اندیشه دفاعی، برآیند هرگونه تفکر و تأمل درباره امور دفاعی و امنیتی است. تبیین اندیشه دفاعی مقام معظم رهبری، به‌عنوان یکی از عالمان برجسته در بحث دفاع مردم‌پایه در راستای ایجاد امنیت پایدار کشور مطرح است، می‌تواند در جهت افزایش انسجام بین دولت، مردم و حاکمیت و همچنین افزایش قدرت ملی تأثیرگذار باشد.
هدف: هدف از این پژوهش، ارائه الگوی دفاع مردم پایه با بهره‌گیری از اندیشه‌های دفاعی فرماندهی معظم کل قوا است.

روش پژوهش: استراتژی پژوهش، کاربردی - توسعه‌ای و روش اجرای آن توصیفی (زمینه‌ای-موردی و همبستگی) است. جامعه نمونه شامل ۶۰ نفر از صاحب‌نظران و خبرگان برآورد شده است. تجزیه و تحلیل اطلاعات، با استفاده از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی با استفاده از نرم‌افزار پی‌ال‌اس^۱ مورد تحلیل قرار گرفته است.

یافته‌ها: شناسایی ابعاد دفاعی و آمادگی با مؤلفه‌های آمادگی دفاعی و همگانی، دفاع همه-جانبه و دفاعی-امنیتی، بسیج و نیروهای مردمی، روحیه و عزم عمومی، وحدت و آرمان ملی و دشمن‌شناسی است.

نتیجه: الگوی دفاع مردم پایه با بهره‌گیری از اندیشه‌های دفاعی فرماندهی معظم کل قوا، شامل ۲ بعد، ۷ مؤلفه و ۴۶ شاخص است.

کلیدواژه‌ها: الگو، اندیشه دفاعی، دفاع مردم پایه، دفاع همه‌جانبه

کلیدواژه‌ها:

اصطلاح یک، اصطلاح دو، اصطلاح سه، واژه چهار، واژه پنج.

استناد: نام خانوادگی، نام؛ نام خانوادگی، نام (سال). عنوان مقاله. عنوان مجله، ۲ (۴)، ۲۰-۱.
DOI: <http://doi.org/10.22034/QJMST.2024.2016803.1973>

ناشر: دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

© نویسندگان.

DOI: 10.22034/QJMST.2024.2016803.1973

¹- PLS:Partial Least Squares

مقدمه

جمهوری اسلامی ایران نظامی است مقتدر که اقتدار آن به خاطر تمسک به دین و اصول اسلامی و تکیه به ملت است، البته بدیهی است که هر نظام سیاسی که به ملت خود متکی باشد، واجد صفت اقتدار است. ما هم از خدای متعال می‌خواهیم و سعی می‌کنیم که تمسک ما را به دین، روزبه‌روز بیشتر کند و ارتباط و اتصال ما را با ملتمان هم روزبه‌روز مستحکم‌تر کند. (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با کارگزاران نظام، ۱۳۸۵/۰۷/۱۸)

جمهوری اسلامی ایران از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی در محیط امنیتی کشور با طیف وسیعی از تهدیدات داخلی و خارجی مواجه بوده است که درک محیط راهبردی و تحولات آن توسط مقام معظم فرماندهی کل قوا و مسئولین نظام، با بهره‌گیری از قدرت نرم‌افزاری نظام، یعنی بسیج توده‌ها و رضایت و اعتماد آنان به نظام اسلامی، منجر به کار ویژه‌ی امنیتی خنثی‌سازی تهدیدات و چه بسا تبدیل تهدیدات به فرصت‌ها بوده است. در اندیشه دفاع مردمی امام خمینی (ره) توجه به الگوی دفاع مردم پایه جایگاه ویژه‌ای دارد. راهبرد دفاع مردمی امام خمینی (ره) در حماسه هشت سال دفاع مقدس در قالب بسیج مستضعفین با مؤلفه‌هایی چون معنویت‌گرایی، شهادت‌طلبی و ازجان‌گذشتگی، ایثار و فداکاری، مقاومت و ایستادگی، میهن‌دوستی و حمیت ملی تجلی می‌یابد. مدل و اشکال نقش‌آفرینی بسیج در دوران دفاع مقدس به دو شکل تبلور یافت؛ مستقیم و با حضور در صحنه‌های نبرد و نقش‌آفرینی حمایت‌گرایانه و حمایت‌های پشت جبهه (شعبانی‌سارویی، ۱۳۹۴؛ ۱۲۷)

مفهوم دفاع مردم‌پایه به بالندگی نسبی برای ایجاد امنیت پایدار نزدیک شده است و در این سطح افزایش انسجام بین دولت، مردم و حاکمیت ضروری به نظر می‌رسد. آزمون نهایی مطلوبیت و کاربردپذیری این مفهوم در این نهفته است که سیاست‌گذاران تا چه اندازه‌ای می‌توانند به‌هم‌پیوستگی‌هایی را بین حکومت و مردم برای استمرار و توسعه کمی و کیفی حرکت به سمت دفاع مردم‌پایه می‌تواند قدرت بازدارندگی کشور را افزایش داده و زمینه را برای مقابله با تهدیدات خارجی افزایش می‌دهد. تأکید جمهوری اسلامی ایران بر حضور مردم در عرصه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نیز لزوم حرکت به سمت دفاع مردم‌پایه را دربر می‌گیرد. (محمدیان، ۱۳۹۵؛ ۴۵)

در جمهوری اسلامی ایران رهبری مقام معظم فرماندهی کل قوا چگونگی دفاع در مقابل دشمن خارجی از اهمیت بنیانی برخوردار است. اندیشه دفاعی فرماندهی معظم کل قوا به چگونگی دفاع در مقابل دشمن خارجی اختصاص دارد. با توجه به وضعیت ژئوپلیتیکی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا ایران اسلامی همواره با تهدیدات منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای روبه‌رو بوده است. جمهوری اسلامی ایران با داشتن پانزده همسایه و دو دریا در شمال و جنوب، الگوی دفاع مردم پایه را برای این مجموعه سرزمینی به یک مسئله جدی تبدیل می‌نماید.

ساختار قدرت دفاعی در جمهوری اسلامی ایران متمرکز است و مسئولیت کلی و تمام اختیارات تصمیم‌گیری در بخش دفاع با ولی فقیه است که فرماندهی کل قوای جمهوری اسلامی ایران را نیز بر عهده دارد. ولی فقیه این مسئولیت بزرگ را با آگاهی و الهام از تعالیم اسلامی و اندیشه ناب شیعی به انجام می‌رساند. در نتیجه، اتکا بر اندیشه دفاعی ایشان می‌تواند به تقویت بنیان دفاعی کشور بیانجامد.

برای تولید و کسب قدرت، لاجرم باید از منابعی استفاده نمود. هر مقدار که منابع پشتیبان قدرت کاسته شوند، به همان میزان ارزش واقعی آن قدرت تنزل خواهد یافت. امروزه جمعیتی منبع قدرت است که از دانش و فرهنگ و ایمان نیز برخوردار باشد. پیوستگی و اتحاد و انسجام یک ملت نیز مهم است و در فرهنگ اسلامی از آن به امت تعبیر شده است که دارای اهداف، رهبری و راه واحد می‌باشند. (مرادیان، ۱۳۹۱؛ ۱۹۲)

اندیشه دفاعی فرماندهی معظم کل قوا به چگونگی دفاع در مقابل دشمن خارجی اختصاص دارد. با توجه به وضعیت ژئوپلیتیکی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا، ایران اسلامی همواره با تهدیدهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای روبه‌رو بوده است. جمهوری اسلامی ایران با داشتن پانزده همسایه و دو دریا در شمال و جنوب، الگوی دفاع مردم پایه را برای این مجموعه سرزمینی به یک مسئله جدی تبدیل می‌نماید.

به نظر می‌رسد الگوی دفاع مردم پایه برای تضمین امنیت کشور و نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران از اهمیت خاصی برخوردار باشد؛ بنابراین مسئله اصلی این پژوهش فقدان الگوی دفاع مردم پایه با بهره‌گیری از اندیشه‌های دفاعی فرماندهی معظم کل قوا حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در حوزه‌های نظامی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی است. پژوهشگر در این تحقیق با غور در مستندات و اسناد و مدارک مبتنی بر حوزه بسیج مردم پایه از جمله بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، نظریه‌های موجود در

حوزه یادشده از صاحب‌نظران داخلی، کتب و سایت‌های معتبر به کنه عنوان تحقیق دست یافته است.

بهره‌برداری از یافته‌های این تحقیق، می‌تواند دست‌آورد‌های زیر را در بر داشته باشد:

- شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های دفاعی مرتبط با مردم‌پایگی دفاع برگرفته از بیانات مقام معظم رهبری
- امکان دفاع مردم‌پایه که کم‌هزینه‌ترین و کارآمدترین نوع دفاع برای کشور جمهوری اسلامی ایران است فراهم می‌شود.
- زمینه توسعه مبانی نظری در خصوص اندیشه‌های دفاعی فرماندهی معظم کل قوا بیش‌ازپیش به وجود می‌آید.
- بی‌توجهی به یافته‌های این تحقیق، ممکن است عواقب و پیامدهای ذیل را در بر داشته باشد:

- دولت‌ها متحمل تأمین بودجه‌های سنگین ارتش‌های کلاسیک خود گردند.
- سرمایه‌عظیم مردمی و عزم ملی برای دفاع از ارزش‌های مادی و معنوی ملت نادیده گرفته شده و قدرت تأثیرگذاری آن در بازدارندگی و برقراری توازن قدرت در مقابل دشمن در نظر گرفته نشود.
- با عنایت به موارد مطروح شده، هدف اصلی این پژوهش ارائه الگوی دفاع مردم‌پایه با بهره‌گیری از اندیشه‌های دفاعی فرماندهی معظم کل قوا حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) است.

مبانی نظری و پیشینه‌های پژوهش

دفاع: از ماده دفع (به فتح دال) به معنی شدت دور کردن، باز داشتن، بازگشتن، چیزی را به طرفی فشار دادن و پس دادن هست. (فرهنگ لغات قرآن، ۴۲۵)؛ و در اصطلاح به معنی دور کردن حمله و هجوم نظامی دشمنان اسلام است. (ابراهیمی، ۱۳۹۱؛ ۹)

دفاع مردم‌پایه: به لحاظ لغوی به معنای اسباب‌ساز و سامان دفاعی، عزم و اراده، آماده سفر شدن و آماده ساختن نیروهای مردمی کشور برای دفاع از سرزمینشان معنی شده است (بیات، ۱۳۹۸: ۴۵). دفاع مردم‌پایه در اندیشه‌های دفاع مردم‌پایه، توجه به سازمان‌دهی توده‌ای مردم نقش و جایگاه ویژه‌ای دارد. در الگوی دفاع مردم‌پایه مؤلفه‌هایی مانند آزادیخواهی، معنویت‌گرایی و ازخودگذشتگی، ایثار، فداکاری، مقاومت و

ایستادگی، میهن‌دوستی، وطن‌پرستی و انسجام ملی تجلی می‌یابد. الگوها و گونه‌های نقش‌آفرینی می‌تواند به دو شکل تبلور یابد. (عبدالملکی، ۱۳۹۲: ۷۱)

دفاع از ارزش‌های حیاتی هر ملت و نیز دفاع از سرزمین در مقابل خطرهایی که آن را تهدید می‌کند، واجب و ضروری است تا با روشی منطقی و شیوه‌ای صحیح بتوان با آن خطر برخورد و از کیان و تمامیت ارضی کشور دفاع کرد و چشم طمع دشمنان و بدخواهان هر گونه تهدیدی را ناامید ساخت که امنیت وطن و سرزمین را به مخاطره می‌اندازد. بر همین اساس، اصل پیشگیری ایجاب می‌کند، ملت برای مقابله با هر خطر احتمالی از سوی دشمنان خود در آماده‌باش کامل به سر برد. (علی‌پور، ۱۳۹۷: ۲۱)

حرکت دفاعی مردم پایه، منظم و سازمان‌یافته و اجتماعی است که با تأکید بر فرهنگ هر جامعه، شکل‌های مختلفی در اثر شرایط خاص مانند حمله نظامی دشمن، وقوع جنگ، حوادث غیرطبیعی و غیرمترقبه و حتی در زمان صلح و آرامش برای کمک به توسعه همه‌جانبه اتحاد ملی و انسجام اجتماعی، مشارکت اثربخش در عرصه خدمات‌رسانی، محرومیت‌زدایی، سازندگی و آبادانی کشور با بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های سرمایه اجتماعی سازمان‌یافته توده‌های مردم تشکیل می‌شود. (عبدالملکی، ۱۳۹۲: ۷۱).

الف) حضور گسترده و آگاهانه مردم در دفاع از کشور؛

ب) نقش‌آفرینی حمایت محور با مشارکت اثربخش در عرصه خدمت‌رسانی، محرومیت‌زدایی، سازندگی و آبادانی کشور و حمایت‌های گسترده مردمی از جبهه خودی با بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های نیروی مردم پایه که در سازمانی منظم و منسجم ساماندهی شده‌اند و با حفظ انسجام در عرصه‌های موردنیاز کشور مورد استفاده قرار می‌گیرند.

تفاوت اساسی دفاع مردم پایه با دیگر سازمان‌های رزمی و کلاسیک در این است که دفاع مردم پایه تنها سازمان رزم نیست که صرفاً مأموریت آن دفاع سرزمینی در بعد نظامی باشد بلکه علاوه بر ایفای چنین نقشی در دیگر زمینه‌های اجتماعی، همکاری سازمان‌یافته با نهادهای فرهنگی و اجتماعی کشور برای ارتقای فرهنگ جامعه، کاهش آسیب و نابسامانی‌های اجتماعی مانند سازندگی و آبادانی کشور، محرومیت‌زدایی، خدمات‌رسانی عمومی، درمان، بلایای طبیعی و حوادث غیرمترقبه، پدافند غیرعامل همکاری می‌کند. علاوه بر این می‌تواند با عرضه خدمات اقتصادی و بسیج تمامی

امکانات بالقوه برای ساخت درون کشور به ایفای نقش سازنده بپردازد. هم‌چنین تقویت کارآمدسازی نظام مدیریتی کشور از طریق تشکیل و اداره کانون‌های تخصصی در سطوح عالی و میانی نظام اداری هر کشور از کارکردهای بسیار مؤثر این الگوست تا نظام اداری را از چالش ناکارآمدی به سمت بهره‌مندی از سرمایه اجتماعی مهم و تأثیرگذار رهنمون سازد (شارع‌پور، ۱۳۹۰: ۲۱).

ویژگی‌های دفاع مردم پایه

آنچه در تبیین راهبرد دفاع مردمی ضروری است، پرداختن به ارکان الگوی مردم پایه است؛ بدین لحاظ اندیشمندان علوم سیاسی و اجتماعی در الگوی دفاع مردمی چهار ویژگی زیر را اساسی دانسته‌اند:

شکل (۱) ویژگی‌های الگوی نیروهای مردم پایه (فرتوک‌زاده، ۱۳۹۶: ۸۱)

۱. رهبری

رکن رهبری هماهنگ‌کننده اصلی در بسیج عمومی است. الگوی مدیریت دفاع مردم پایه بر آموزه‌های دینی و معرفتی مردم آن کشور قرار دارد که رهبری عالی هر کشور با بهره‌گیری از این آموزه‌ها سعی می‌کند آرامش کشور و ملت را در شرایط حاد بحرانی حفظ کند، از سوی دیگر رهبر با استفاده از نفوذ خود میان مردم و با بهره‌گیری از باورهای دینی آنان به بهترین وجهی آن‌ها را برای حضور در جبهه‌های جنگ و

جلوگیری از تجاوز دشمن بسیج می‌کند. اندیشمندان سیاسی برای رهبران سه نقش و کارکرد را برمی‌شمارند:

- ایدئولوژی که بنیان‌گذار مکتب فکری و طرح ایدئولوژی است.
  - قهرمان یا بسیج که پیروان را در مبارزه علیه تجاوز نظامی راهنمایی و بسیج می‌کند.
  - سیاستمدار یا زمامدار حکومت انقلابی (سیدی، ۱۳۹۹: ۵۸).
- در الگوی دفاعی مردم پایه هر سه کارکرد نقشی کاربردی دارد. رهبران بسیج گر، مهارت در برانگیختن مردم به عمل سیاسی دارند. سلاح آن‌ها زیان و نطق و بیان است که به‌وسیله آن اصول ایدئولوژیک انقلاب را مطابق فهم عامه مردم بیان می‌کنند. منظور از بسیج توانایی بالفعل رهبر یا رهبران بسیج گر در جلب پشتیبانی بخش‌های گسترده‌ای از مردم در جریان جنبش اجتماعی یا انقلاب است. در نقش‌های سه‌گانه الگوی دفاعی مردم پایه، فرمانده کل قوا و فرمانده جنگ با هدایت راهبردی جنگ را بر عهده دارد. در این سبک رهبری با بهره‌گیری از شیوه‌ها و تدابیر خاص خویش اعجاب و شگفتی سیاستمداران دشمن را متوجه خود می‌سازد. مهم‌ترین ویژگی‌های رهبری را در چنین الگویی می‌توان در موارد زیر خلاصه کرد:
- تعیین اهداف کلان و چشم‌انداز دفاعی
  - اصل هدایت و رهبری جنگ به‌عنوان فرماندهی کل قوا
  - اصل سیاست‌گذاری و تعیین جهت‌گیری‌های کلان در حوزه دفاع
  - قدرت انسجام ملی و بسیج توده‌های مردم با بسیج همگانی و سازمان‌دهی مردم
  - تقویت توان دفاعی با تقویت روحیه رزمندگان و افزایش معنویت
  - ایجاد هماهنگی، هم‌افزایی، انسجام در نیروهای مسلح و مردمی، سازمان‌دهی و تقسیم‌کار
  - مناسب برای جلوگیری از موازی کاری
  - توسعه و تعمیم اصل تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری و واگذاری اختیار
  - توسعه تشکیلات نظامی و ایجاد وحدت فرماندهی بر تشکیلات نظامی کلاسیک و تشکیل نیروهای مردم پایه
  - ایجاد انگیزه در نیروهای مردمی و تشویق به نبرد و دفاع از سرزمین، عزت، شرف و غرور ملی

- اشراف و نظارت عالی با فرایند بهبود مستمر به این ترتیب رهبری، الگوی منحصر به فردی را به میراث می‌گذارد (سیدی، ۱۳۹۹: ۵۸).

۲. مردم

مهم‌ترین منبع در هر جنبش اجتماعی، مردم هستند. مدیران عالی دفاع مردم پایه باید بتوانند وفاداری توده‌ای مردم را به خود جلب کنند. اکنون پرسش اساسی این است که نیروهای شرکت‌کننده در جنگ و نیز آحاد جامعه حامی پشت جبهه، چه تصویری از رهبری باید داشته باشند تا تحت تأثیر جاذبه فراگیر رهبری به فداکاری برای تحقق اهداف و ارزش‌های والا حاضر باشند. با برانگیختن پیروان به فداکاری و ترغیب آن‌ها به رفتارهای مخاطره‌آمیز، نیازمند قدرت نفوذی بیش از اقناع عقلانی است. پیرو برای اینکه آمادگی گذشتن از بزرگ‌ترین سرمایه، یعنی فدا کردن جان خود و تحمل صدمات و مشکلات را پیدا کند، باید تأثیرگذاری‌های روحی و معنوی بسیار بیشتری داشته باشد. ایجاد اطمینان قلبی در شهروندان نسبت به سیاست‌ها و اهداف جنگی و نیز برقراری جاذبه شورانگیز برای مشارکت داوطلبانه در عرصه فداکاری در عرصه‌های جبهه و پشت جبهه را می‌توان به مدد برقراری انطباق رهبر ملت نه فقط به‌عنوان واسطه اطمینان‌بخش و انگیزه دهی، بلکه به‌عنوان منبع اطمینان و انگیزه برقرار کرد (سیدی، ۱۳۹۹: ۵۸).

۳. ایدئولوژی

نوع نگرش، فرهنگ، علایق و سلايق همراه با خواسته‌ها، نیازها و امکانات انسان‌ها در تعیین انگیزه و هدف جنگ نقش اساسی دارد؛ اما مهم‌تر از همه شاید بتوان از نوع نگرش، ایدئولوژی و جهان‌بینی یاد کرد. جنگ در نگرش رزمندگان و آحاد مردم کنش معطوف به انگیزه و هدف است که این کنش بر اساس اهداف هر مکتبی تعیین می‌شود. نبرد برای مقابله با ستم، بی‌عدالتی، فساد و... در ایدئولوژی به‌منزله متعالی‌ترین باورهای دینی است. بر اساس چنین نگرشی برای ملتی که مورد ستم و تجاوز قرار گرفته و حقوقشان پایمال شده، جهادی مقدس، معنوی و متعالی است؛ از این‌رو در مورد تجاوز دشمن خارجی از تعبیرهایی چون جهاد مقدس، جنگ مقدس، دفاع مقدس یاد می‌شود (سیدی، ۱۳۹۹: ۵۸).

۴. سازمان

چهارمین رکن از ویژگی‌های الگوی دفاع مردم پایه، ساختار و سازمان تشکیلاتی آن است. همان‌گونه که رهبری کاریزماتیک و هدایتگر که بر مبنای ایدئولوژی پویا، ایجاد انگیزه و بسیج همه منابع کشور، توده‌های مردمی را به دفع دشمن تشویق می‌کند، ایجاد سازمان استعداد رزم و پشتیبانی از رزم، شرایطی را فراهم می‌سازد تا بتوان تمامی ظرفیت‌های مردمی را بر اساس اهداف و مأموریت‌های تعریف‌شده، طراحی و عملیاتی کرد. سازمان تبلور عینیت واقعی سه رکن دیگر الگوی دفاع مردم پایه است. ایجاد سازمان و تنظیم روابط مجموعه‌های مختلف به‌منظور ایجاد هماهنگی و همبستگی بین اعضای الگوی مردم پایه از ارکان ضروری آن به شمار می‌آید تا از طریق تأمین و حفظ هویت مشترک و انسجام و تمرکز لازم سرمایه اجتماعی بر راهبردهای تعیین‌شده برای دفاع همه‌جانبه ملت از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مهم‌ترین موضوع در کار ویژه‌های سازمان دفاع مردم پایه، راه‌اندازی و انسجام اقشار مختلف به‌عنوان سرمایه اصلی سازمان، مردم هستند. امکانات و نیروی انسانی لازم و شرایط روحی و معنوی مساعد جامعه و فراتر از همه، تشکیلات و سازمان قوی به نام الگوی دفاعی مردم پایه در کنار دیگر نیروهای مسلح اقدام به بسیج توده مردم در دفع دشمن متجاوز می‌کند. طرح دفاع مردم پایه تحولی شگرف در هر کشور به وجود می‌آورد و پایه‌های ارتش نوین مردمی را پایه‌ریزی می‌کند. با این لحاظ راهبرد الگوی دفاعی مردم پایه به‌عنوان راهبردی بی‌بدیل برای دفاع از کیان هر نظام و دستاوردهای آن مطرح می‌شود. اندیشه دفاع مردم پایه فراهم کردن بستر مناسب برای حضور مؤثر و فراگیر اقشار مختلف مردم در میدان تعیین سرنوشت اداره کشور و دفاع از کیان، هویت و حیثیت ملی ملت است. (سیدی، ۱۳۹۹:۵۹).

یکی از نقاط بسیار درخشان ماندنی الگوی مردم پایه که تا سده‌های پی‌درپی پابرجا خواهد بود، آفرینش حماسه او در دفاع است. سازمان الگوی دفاع مردم پایه، ویژگی‌های منحصربه‌فردی دارد که مهم‌ترین آن‌ها عبارت است از:

اولاً: این الگو نیروی چریکی و سبکی است که از تحرک و کارایی زیادی برخوردار است و بدین دلیل می‌تواند در هر نقطه‌ای به‌سرعت حضور خود را اعلام و فعالیت خود را آغاز کند. (سیدی، ۱۳۹۹:۶۰).

ثانیاً: الگوی مردم پایه است که در تمامی گستره جغرافیایی و بافت جمعیتی هر کشور حضور دارد و حجم بسیار عظیمی را به خود اختصاص می‌دهد به‌گونه‌ای که هیچ

جمعیتی با آن قابل قیاس نیست. سازمان مردم پایه با توجه به کمیت و کثرت جمعیتی که از آن برخوردار است، بسیاری از خلأها را پر می‌کند. خود این نیروی عظیم انگیزه‌ای برای ایجاد رعب و وحشت در قلوب دشمنان ایجاد می‌کند. از دیدگاه روانی، فراوانی جمعیت نظامی، خود به‌مثابه اهرم فشاری تلقی می‌شود و هجوم نیروهای عظیمی چون دفاع مردم پایه در جبهه‌ها ابتکار عمل و خلاقیت را از دشمن سلب می‌کند و او را در موضع انفعال قرار می‌دهد؛ با مانور و حضور در صحنه موجبات ترس و وحشت دشمن را فراهم می‌کند و نظم و آرامش او برهم می‌زند. (سیدی، ۱۳۹۹:۶۰).

گسترده‌گی وسعت بسیج توده‌ای با توجه به ایدئولوژی توانا و جامع‌نگر رهبری مستحکم سازمان پویا و ریشه‌دار خیل عظیم مشارکت‌کننده در تشکیلات ارتش مردمی راهبرد دفاع مردمی را به شکلی نوین و بی‌بدیل به نمایش می‌گذارد (سیدی، ۱۳۹۹:۶۰).

از دیدگاه فرماندهی معظم انقلاب تمامی راه‌ها به فرهنگ ختم می‌شود و اگر فرهنگ ملتی آماج حملات و تهاجمات قرار گیرد، آن ملت از دست می‌رود و علت اصلی زوال و سقوط تمدن‌ها، ضعف عامل فرهنگی است و دشمن اکنون بیشترین همت خود را بر روی تهاجم فرهنگی گذاشته است. از نظر مقام معظم رهبری تهاجم فرهنگی، برای بی-اعتقاد کردن نسل نو انجام می‌گیرد که دارای دو جنبه است؛ بی‌اعتقاد کردن به دین و بی‌اعتقاد کردن به اصول انقلاب و ضد استکباری، ایشان در دهه هفتاد و بعد از آن به ترسیم این واقعیت با تعبیراتی چون تهاجم فرهنگی، شبیخون فرهنگی، غارت فرهنگی، قتل عام فرهنگی و ناتوی فرهنگی نام برده‌اند. (مرکزی مقدم، ۱۳۹۹: ۵۸)

فضای سایبر محیطی بسیار حساس و حساسیت برانگیز است که با ویژگی‌های خاص خود تمایزات بنیادینی با فضای ملموس واقعی دارد، با عنایت به همین پیچیدگی‌ها و تمایزات، جنگ سایبری نیز یکی از خطرناک‌ترین نوع جنگ و درگیری است و به علت وجود چنین ویژگی‌های خاصی است که اکثر امور بشری از جمله جنگ، به این فضای نوین راه یافته‌اند؛ کشور ایران نیز تاکنون بارها در تیررس این نوع تهاجم‌ها قرار گرفته است که نمونه بارز آن حملات سایبری موسوم به ویروس استاکس نت به تأسیسات هسته‌ای نطنز است. با در نظر گرفتن این مسئله، از آن‌جا که اصلی‌ترین هدف سربازگیری در هر جامعه‌ای آموزش برای جنگ و موقعیت‌های جنگی است، از سویی دیگر نظر به بیانات حکیمانه مقام معظم رهبری که جنگ سایبری و جنگ نرم را بسیار حساس و خطیر برمی‌شمارند، به‌طوری‌که ایشان در سخنرانی مورخه ۱۳۹۱/۷/۲۰ که در

جمع دست‌اندرکاران این حوزه، با تأکید می‌فرمایند "اگر من امروز رهبر انقلاب نبودم حتماً رئیس فضای مجازی کشور می‌شدم" که این نشان از اهمیت این حوزه در نزد رهبر انقلاب دارد، بنابراین باید به آموزش سربازهایی متخصص با روحیه جهادی و انقلابی در این زمینه اقدام گردد. (قریشی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۰۶)

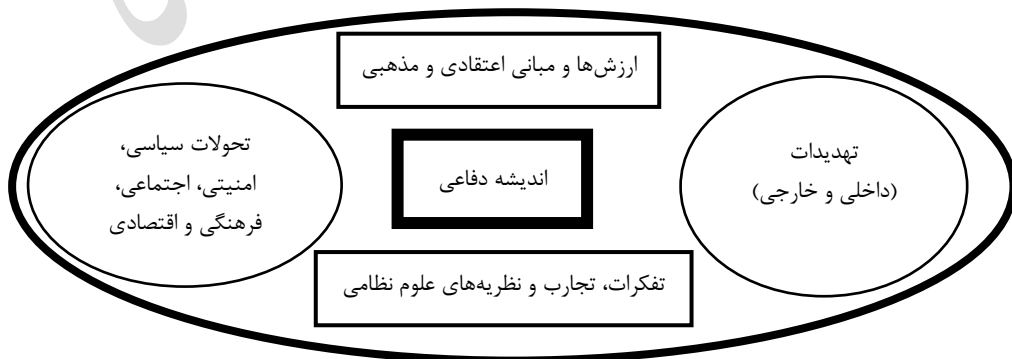
در جنگ سخت، جسم‌ها به خاک و خون کشیده می‌شوند، ولی روح‌ها پرواز می‌کنند و می‌روند به بهشت؛ اما در جنگ نرم، اگر خدای نکرده دشمن غلبه بکند، جسم‌ها پرواز می‌شوند و سالم می‌مانند، ولی روح‌ها می‌روند به قعر جهنم؛ فرقی این است؛ لذا این خیلی خطرناک‌تر است. جنگ نرم یعنی ایجاد تردید در دل‌ها و ذهن‌های مردم. (بیانات در دیدار بسیجیان ۱۳۹۵/۰۹/۰۳)

جنگ نرم، فراتر از تقابل نظامی دولت‌ها در بخشی از یک جغرافیا است. این جنگ در اذهان و باورها شکل می‌گیرد و در صورت به بار نشستن ترفندهای دشمن، به‌سختی می‌توان جامعه را از آثار آن مصون نمود. برای شناخت جنگ نرم، معیارهای مختلفی وجود دارد و رهنمودهای مقام معظم رهبری، چراغ راهی است که ماهیت و ابعاد این نبرد را برای امت اسلامی روشن می‌سازد. (جزایری، ۱۳۹۰: ۷)

مبانی نظری اندیشه دفاعی از دیدگاه حضرت امام خامنه‌ای

اندیشه دفاعی مقام معظم رهبری در چشم‌انداز بیست‌ساله ایران به شرح ذیل است:

(الف) تحکیم و ارتقاء امنیت پایدار، فراگیر و تضمین‌کننده اهداف و منافع ملی
 (ب) ارتقاء توانمندی‌های دفاعی و قدرت بازدارندگی به‌منظور دفاع از حاکمیت، تمامیت ارضی، منافع و امنیت ملی و مقابله مؤثر با تهدیدهای خارجی و ایجاد توازن منطقه‌ای
 (پیری، ۱۳۹۱: ۴۵)

شکل (۲) مبانی و مؤلفه‌های شکل‌گیری اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای (پیری، ۱۳۹۱: ۴۵)

جمع‌بندی مطالعات کتابخانه‌ای

پس از انجام مطالعات کتابخانه‌ای، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مطرح‌شده مرتبط با اندیشه دفاعی فرماندهی معظم کل قوا حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به شرح ذیل احصاء گردید^۱:

مؤلفه آمادگی دفاعی و همگانی، شامل شاخص‌های: «آمادگی رزمی دائمی، لزوم آموزش و آمادگی دفاعی، لزوم آمادگی همگانی، لزوم تفکر دفاعی و هوشیاری و آمادگی همگانی در دفاع از انقلاب، آمادگی برای دفاع از دستاوردهای انقلاب، آمادگی همه‌جانبه، لزوم آمادگی کامل، هدف از آمادگی، جوانان و آمادگی دفاعی، آمادگی و حضور دائم، لزوم تجهیز به سلاح در آمادگی دفاعی و حفظ آمادگی روحی و معنوی».

مؤلفه وحدت و آرمان ملی، شامل شاخص‌های: «دفاع از هویت ملی و ایستادگی در برابر دشمن، عدالت فراگیر و عدالت اجتماعی، هویت و غیرت ملی، اقتدار علمی، اعتمادبه‌نفس و دشمنی استکبار با انقلاب، روحیه و آرمان ملی، پیشرفت ملت و انسجام و وحدت ملی».

مؤلفه بعد دشمن‌شناسی، شامل شاخص‌های: «ارتجاع بزرگ‌ترین دشمن درونی، شجاعت در مقابل دشمن، بصیرت در شناسایی دشمن، بیداری و هوشیاری در مقابله با دشمنان داخلی و خارجی و حضور در صحنه‌های انقلاب برای مقابله با دشمن».

۱- مستخرجه از مطالعات کتابخانه‌ای که به دلیل محدودیت در تعداد صفحات مقاله، فقط مؤلفه‌ها و شاخص‌ها آورده شده و از ذکر بیانات فرماندهی معظم کل قوا مرتبط با هر یک از مؤلفه‌ها و شاخص‌ها و مستندات بررسی‌شده، خودداری شده است.

مؤلفه دفاعی - امنیتی، شامل شاخص‌های: «جنگ سایبری، افزایش اقتدار دفاعی و امنیتی، امنیت سیاسی، نیروهای مسلح و دفاع از حقیقت، نیاز به نیروی دفاعی و اسلام، نظامی‌گری و وجود نیروهای مسلح».

مؤلفه دفاع همه‌جانبه، شامل شاخص‌های: «ناتوی فرهنگی، حفظ روحیه و آمادگی، استحکام درونی نظام، حفظ قدرت دفاعی و رزمی، دفاع حق انسانی و والاترین ارزش‌ها، دفاع از آرمان‌ها، اهداف، حق و حقیقت و عمق‌بخشی دفاعی، لزوم تفکر دفاعی، عقلی بودن و هوشیاری در دفاع، لزوم نیروی مدافع برای انقلاب و بنیه دفاعی و دفاع جمعی/ دفاع فردی».

مؤلفه روحیه و عزم عمومی، شامل شاخص‌های: «عزم عمومی و روحیه و ایمان و اراده عمیق مردمی».

مؤلفه بسیج و نیروهای مردمی، شامل شاخص‌های: «جنگ نرم، دفاع مردمی، بسیج افق راهبردی سپاه، بسیج و دفاع از اسلام و انقلاب، بسیج و دفاع مقدس، ضرورت بسیج بیست‌میلیونی و بسیج عمومی».

پیشینه‌های پژوهش

از طریق بررسی منابع مرجع درباره موضوع تحقیق و نیز پژوهش‌های دانشگاهی، تعدادی از پیشینه‌های پژوهشی مرتبط با موضوع، برابر جدول ۱ ارائه شده است.

جدول (۱) پیشینه تحقیقات انجام‌شده

عنوان تحقیق	نویسنده	نتایج تحقیق
ارائه الگوی دفاعی حاکم بر اندیشه‌های حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)	حسین سلامی و رضا یداللهی (۱۳۹۶)	۵ مورد را به‌عنوان بعد دفاعی، ۱۵ مورد مؤلفه و ۲۲ مورد را به‌عنوان شاخص نشان می‌دهد.
جایگاه عمق راهبردی در دفاع از نظر مقام معظم رهبری	مهدی جعفری و محمد قادری (۱۳۹۹)	بررسی اهمیت عمق‌بخشی راهبردی در قدرت دفاعی کشور از نگاه مقام معظم رهبری پرداخته شده است. بایسته‌های تشکیل‌دهنده دفاع در عمق راهبردی به‌عنوان چارچوب نظری دیدگاه‌های دفاعی رهبری انقلاب بررسی مفهومی و مصداقی آن هست. در این پژوهش با استفاده از روش کتابخانه‌ای و مطالعه اسناد به بررسی عمق راهبردی در ابعاد اقتصاد راهبردی، سیاست راهبردی و ... از نگاه مقام معظم رهبری پرداخته شده است و به نقش عمق راهبردی و اهمیتی که در بحث دفاع از کشور در بیرون از مرزهای ملی دارد مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

نتایج تحقیق	نویسنده	عنوان تحقیق
<p>دفاع در برابر هجوم نظامی دشمن، به دین و آیین خاصی اختصاص ندارد، بلکه همه دین‌ها و ملت‌ها آن را مسلم و غیرقابل اجتناب می‌دانند؛ زیرا دفاع، حقی است طبیعی که نه تنها در فطرت آدمی به ودیعه نهاده شده، بلکه در نهاد سایر موجودات زنده، هر کدام به نوعی، وجود دارد. ولی نوع و فرهنگ دفاع بسته به نوع حکومت و عقاید مردم متفاوت هست؛ بنابراین موضوعاتی که در هر جامعه با جامعه دیگر تفاوت دارد تحت تأثیر فرهنگ راهبردی کشورها قرار دارند. در کشور ما مؤلفه‌های فرهنگ دفاعی ریشه در فرهنگ راهبردی دارد. این فرهنگ شامل هویت اسلامی ایرانی، اعتمادبه‌نفس و ایمان به یاری خداوند، شهادت‌طلبی و فرهنگ عاشورا، تعمیق بصیرت و دشمن‌شناسی، نفی ظلم و دفاع از مظلوم، دیپلماسی دفاعی، دفاع مردمی و دفاع همه‌جانبه است</p>	<p>مجتبی کاظمی (۱۳۹۹)</p>	<p>استراتژی دفاع در عمق بر اساس فرهنگ دفاعی جمهوری اسلامی ایران بر بستر اندیشه و نظر حضرت امام خامنه‌ای</p>
<p>ظرفیت بالای منطقه غرب آسیا و وجود دو قدرت منطقه‌ای ایران و ترکیه در آن، سعی می‌شود با رویکردی نظری و عملی، عمق راهبردی این دو کشور در منطقه تجزیه و تحلیل شود. در این مقاله با وام‌گیری از نظریات و بیانات مقام معظم رهبری نه تنها عمق راهبردی ایران در منطقه ارزیابی می‌شود بلکه در مقایسه با آن، عمق راهبردی ترکیه بر مبنای نظرات احمد داوود اوغلو نیز بررسی می‌شود.</p>	<p>احد نوری اصل و حسن حدادی (۱۳۹۹)</p>	<p>رویکرد نظری و تجربی دفاع در عمق راهبردی؛ مطالعه تطبیقی ایران و ترکیه در غرب آسیا (از منظر رهبر معظم انقلاب)</p>
<p>زمان به‌کارگیری نیروهای مردمی باید کوتاه‌مدت باشد و به‌محض رفع خلأ، آنان از صحنه دفاع خارج شوند؛ چراکه اولاً ممکن است در اجرای وظایف ذاتی و مستمر یگان‌های حرفه‌ای نظامی و دیگر دستگاه‌های مسئول اشکال ایجاد کند و حضور نیروهای مردمی رافع مسئولیت دستگاه‌های ذی‌ربط شود و ثانیاً در صورت به‌کارگیری طولانی مدت نیروهای داوطلب مردمی، مؤسسات اقتصادی و اجتماعی‌ای که این نیروها از آنجا اعزام شده‌اند صدمه خواهند دید و به‌مرور انگیزه همکاری آن‌ها از بین خواهد رفت. عرصه حضور نیروهای مردمی در صحنه عملیات به‌طور عمده باید ساده و بدون پیچیدگی باشد. این امر به دلیل آن است که اولاً سیاست به‌کارگیری نیروهای داوطلب مردمی امکان آموزشی، تمرین و کسب مهارت در کارهای پیچیده را بر نمی‌تابد و ثانیاً نیروهای داوطلب مردمی از اقشار و طبقات مختلف جامعه سازمان‌دهی شده‌اند و نمی‌توان فعالیت‌های حرفه‌ای نظامی را از آن‌ها انتظار داشت.</p>	<p>محمد تولایی (۱۳۹۶)</p>	<p>دکترین صحنه عملیات دفاع مردمی</p>
<p>بسیج در مقام اتکا به عزم ملی و مذهبی توده‌های میلیونی آزادی‌خواهان مسلمان و آزاده در سرتاسر جهان و تجهیز امکانات مادی و معنوی ایشان در استراتژی حضرت امام (ره) به حدی مهم است که بدون آن نمی‌توان تصور انجام هر اقدامی را از سرگذراند و یا حداقل به موفقیت نسبی آن معتقد بود.</p>	<p>مهدی مطهرنیا (۱۳۹۵)</p>	<p>بسیج مردمی و نقش آن در دفاع همه‌جانبه</p>

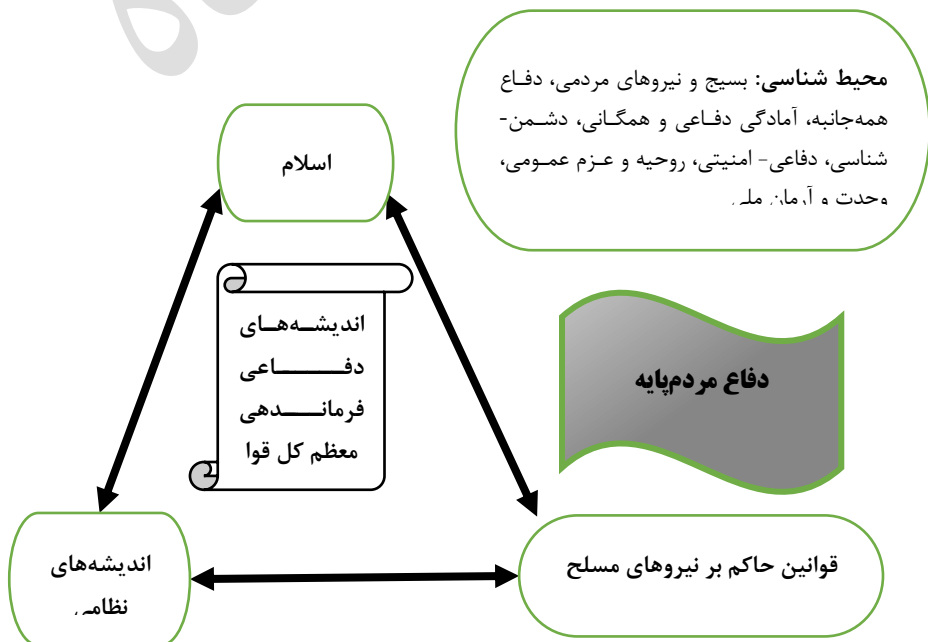
عنوان تحقیق	نویسنده	نتایج تحقیق
اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای در مقابله با تهدیدات و جنگ اقتصادی	محمدعلی رضانی (۱۳۹۱)	با توجه به اهمیت حوزه اقتصادی ظرفیت‌های مطروحه می‌تواند دستاوردهای عظیمی به بار آورد و جمهوری اسلامی ایران را به یک کشور اسلامی نمونه در بین ۵۷ کشور اسلامی جهان تبدیل کند. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده در این مقاله، هم‌اکنون جمهوری اسلامی ایران در راستای تحقق اندیشه‌های امام خامنه‌ای، ظرفیت‌های گوناگونی برای اعتلا و توسعه به وجود آورده است.
روش‌شناسی و مؤلفه‌های اندیشه دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)	هادی مرادپیری (۱۳۹۱)	تدوین روش‌شناسی و احصاء اندیشه‌های دفاعی حضرت امام خامنه‌ای به صورت مستقیم و غیرمستقیم ما را در درک تفکرها و تدوین دکترین و راهبردهای دفاعی هدایت و راهنمایی می‌نماید بر این اساس مهم‌ترین دغدغه‌های در این مقاله این است که تلاش کنیم تا با مطالعه دقیق درک کامل تری از بیانات معظم له را شناسایی، تدوین و برای استفاده در شیوه‌های دفاعی و حفظ امنیت کشور و دفاع از انقلاب اسلامی استفاده نماییم که در این راستا سعی شده مطالبی به‌طور مختصر ارائه گردد. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که: اندیشه‌های دفاعی، اندیشه درباره پدیده‌های دفاعی است که در جامعه سیاسی از جهت دفاعی بودنش مطرح می‌گردد.
ویژگی‌ها و مؤلفه‌های کلیدی اندیشه نظامی امام خامنه‌ای	محمود عسگری (۱۳۹۱)	مقاله حاضر با بهره‌گیری از روش توصیفی و استفاده از روش کتابخانه‌ای در گردآوری اطلاعات، در پی پاسخ به پرسش طرح‌شده هست. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که اندیشه نظامی مقام معظم رهبری مجموعه‌ای کامل از اصول و مبانی دینی، ارزشی، ویژگی‌های مردم‌شناسی و جامعه‌شناسی و اصول برآمده از تجربه‌های عملی دهه‌های اخیر به‌ویژه دوران دفاع مقدس است.
مبانی اقتدار ملی در اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای	صفرعلی لطفی (۱۳۹۱)	اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای، عبارت است از: قدرت ملتی که اولاً آگاه باشد پیرامون او چه می‌گذرد، ثانیاً به‌حق و راه خود ایمان داشته باشد، ثالثاً تصمیم بگیرد که این راه را ادامه دهد.
استراتژی دفاع در عمق راهبردی از دیدگاه مقام معظم رهبری	علی باقری دولت‌آبادی، سید محمد اکبری چم بلبل و سید مظاهر میرزایی (۱۳۹۹)	استراتژی دشمنان ایران بر جداسازی سوریه از ایران و مسدودسازی دسترسی ایران به لبنان و فلسطین برای تضعیف جبهه مقاومت استوار گردیده لذا هیچ راهبرد دفاعی جز دفاع در عمق راهبردی نمی‌تواند اهداف و منافع ملی ایران در سوریه را تأمین سازد.
الگوی دفاع در عمق راهبردی مبتنی بر اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای	مسعود محمدی الستی و مهدی علی‌نژاد (۱۳۹۹)	الگوی دفاع در عمق راهبردی مستنبط از اندیشه امام خامنه‌ای شامل پنج بعد نظامی، سیاسی، علمی-فرهنگی، اقتصادی و جغرافیا است؛ که هر کدام دارای مؤلفه‌ها و الزامات مرتبط با خود هست.

چارچوب نظری تحقیق

چارچوب نظری این مقاله بر بیانات مقام معظم رهبری استوار شده است که در کنار این مقوله سایر نظریه‌های صاحب‌نظران داخلی و خارجی و نوع و دیدگاه آن‌ها و برای دقت در احصای ابعاد و مؤلفه‌ها و تعمیم‌پذیر شدن آن در جامعه ایران اسلامی مورد توجه قرار گرفته است. چارچوب و مدل مفهومی تحقیق به مجموعه‌ای از گزاره‌ها گفته می‌شود که به لحاظ نظری قادر به تبیین با طبقه‌بندی متغیر وابسته یا اصلی تحقیق هستند. این گزاره‌ها ممکن است از یک نظریه خاص یا تلفیقی از نظریات مختلف گرفته شده باشند که هم‌گرایی آن‌ها به لحاظ نظری توسط محقق ثابت شده باشد.

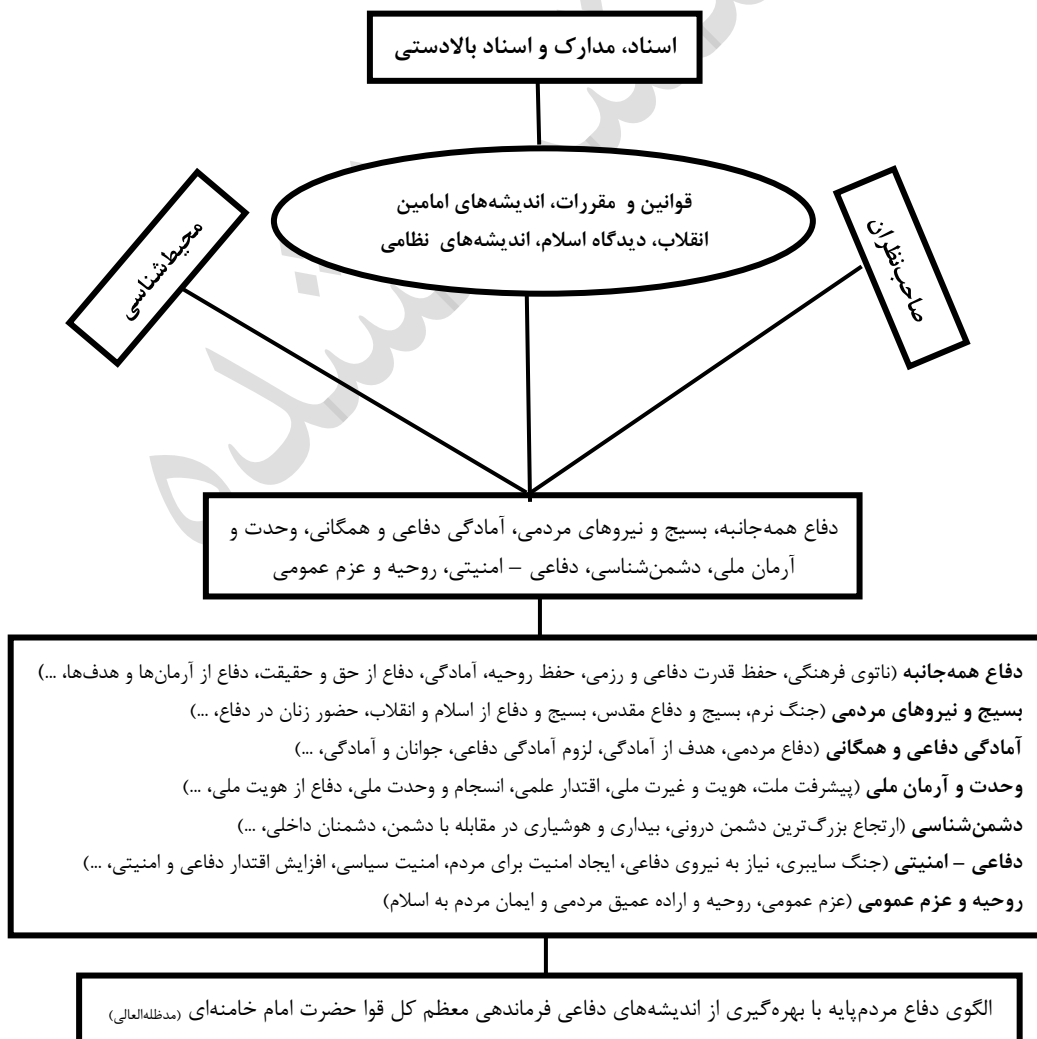
برای این که چارچوب نظری مناسبی ارائه گردد، مسئله تحقیق انتزاع گردید. به عبارت دقیق‌تر صورت زیرین مسئله تحقیق کشف شد. بر اساس موارد عنوان‌شده و متناسب با مطالعات کتابخانه‌ای صورت گرفته (فلوچارت) چارچوب نظری این تحقیق ارائه می‌گردد. با توجه به مسئله محور و اکتشافی بودن این تحقیق، محقق در این پژوهش ذهن خود را به عواملی که دارای ظرفیت بالفعل و بالقوه مرتبط با موضوع تحقیق دارند، معطوف نموده است، لذا محورهای موضوعی، در قالب اندیشه‌های دفاعی فرماندهی معظم کل قوا بوده و به‌عنوان چارچوب نظری تحقیق انتخاب و در ادامه به‌عنوان مبنای مطالعه محیطی قرار گرفته است تا پس از تحلیل واقعی محیط و درک درست و کامل‌تری از حوزه مورد مطالعه، سایر عوامل مؤثر و مرتبط با الگوی دفاع مردم‌پایه احصاء و تعیین گردد.

شکل (۳) چارچوب نظری تحقیق

مدل مفهومی تحقیق

با استناد به مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی (مصاحبه با خبرگان)، ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌هایی که توسط محققین مرتبط با دفاع مردم‌پایه با بهره‌گیری از اندیشه‌های دفاعی فرماندهی معظم کل قوا، احصاء گردیده به شرح شکل شماره ۴ و جدول شماره ۲ است.

شکل (۴) مدل مفهومی تحقیق

توصیف مدل مفهومی تحقیق:

محقق با بررسی اسناد، مدارک و اسناد بالادستی بر اساس قوانین و مقررات، اندیشه‌های امامین انقلاب، دیدگاه اسلام، اندیشه‌های نظامی و همچنین مصاحبه با صاحب‌نظران، محیط‌شناسی و چارچوب نظری تحقیق به ابعاد، مؤلفه و شاخص‌های الگوی دفاع مردم-پایه با بهره‌گیری از اندیشه‌های دفاعی فرماندهی معظم کل قوا حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به مدل مفهومی دفاع مردم پایه با بهره‌گیری از اندیشه‌های دفاعی معظم‌له دست یافت.

جدول (۲) ابعاد، مؤلفه و شاخص‌های احصایی توسط محققین

شخص	مؤلفه	بعد
ناتوی فرهنگی	دفاع همه‌جانبه	دفاعی
حفظ قدرت دفاعی و رزمی		
دفاع از آرمان‌ها، اهداف، حق و حقیقت و عمق‌بخشی دفاعی		
استحکام درونی نظام		
دفاع جمعی / دفاع فردی		
دفاع حق انسانی و والاترین ارزش‌ها		
لزوم تفکر دفاعی، عقلی بودن و هوشیاری در دفاع		
لزوم نیروی مدافع برای انقلاب و بنیه دفاعی		
حفظ روحیه و آمادگی		
جنگ سایبری	دفاعی - امنیتی	دفاعی
نیاز به نیروی دفاعی		
امنیت سیاسی		
افزایش اقتدار دفاعی و امنیتی		
اسلام، نظامیگری و وجود نیروهای مسلح		
نیروهای مسلح و دفاع از حقیقت	آمادگی دفاعی و همگانی	دفاعی
هدف از آمادگی		
جوانان و آمادگی دفاعی		

شاخص	مؤلفه	بعد
لزوم آمادگی همگانی		
لزوم آموزش و آمادگی دفاعی		
لزوم تفکر دفاعی و هوشیاری و آمادگی همگانی در دفاع از انقلاب		
لزوم تجهیز به سلاح در آمادگی دفاعی		
لزوم آمادگی کامل		
آمادگی همه‌جانبه		
آمادگی رزمی دائمی		
آمادگی برای دفاع از دستاوردهای انقلاب		
آمادگی و حضور دائم		
حفظ آمادگی روحی و معنوی		
ارتجاع بزرگ‌ترین دشمن درونی		
بیداری و هوشیاری در مقابله با دشمنان داخلی و خارجی		
حضور در صحنه‌های انقلاب برای مقابله با دشمن	دشمن‌شناسی	
شجاعت در مقابل دشمن		
بصیرت در شناسایی دشمن		
پیشرفت ملت		
هویت و غیرت ملی		
اقتدار علمی		
انسجام و وحدت ملی	وحدت و آرمان ملی	
دفاع از هویت ملی و ایستادگی در برابر دشمن		
عدالت فراگیر و عدالت اجتماعی		
روحیه و آرمان ملی		
اعتماد به نفس و دشمنی استکبار با انقلاب		
عزم عمومی	روحیه و عزم عمومی	
روحیه، ایمان و اراده عمیق مردمی		
جنگ نرم		
بسیج و دفاع مقدس		
بسیج و دفاع از اسلام و انقلاب	بسیج و نیروهای مردمی	
ضرورت بسیج بیست‌میلیونی		
بسیج عمومی		
بسیج افق راهبردی سپاه		
دفاع مردمی		

نوع تحقیق، کاربردی و توسعه‌ای است؛ جهت اجرای این تحقیق، از روش توصیفی (زمینه‌ای - موردی و همبستگی) استفاده شده است. جامعه مورد مطالعه این تحقیق اسناد و مدارک در حوزه اندیشه‌های دفاعی فرماندهی معظم کل قوا هست. با بررسی پژوهش‌های مشابه، جامعه آماری تعداد ۶۰ نفر از صاحب‌نظران و خبرگان و مسئولان که دارای ویژگی‌های که از نظر جایگاه سازمانی دارای رتبه‌های ۱۷ تا ۲۰ و دارای سابقه خدمت ۲۰ تا ۳۵ سال خدمت و آشنایی لازم در حوزه دفاع مردم‌پایه و دارای حداقل مدرک کارشناسی و آشنا با اندیشه‌های دفاعی فرماندهی معظم کل قوا است برآورد و مشخص شده است. با توجه به تعداد جامعه آماری ذکر شده جامعه آماری به صورت تمام شمار است.

روش و ابزار گردآوری اطلاعات و داده‌ها به روش کتابخانه‌ای که در این روش، مطالعه اسناد و مدارک انجام شده است. اطلاعات گردآوری شده از سخنان مقام معظم رهبری سعی شده است بیشتر از سخنان در جمع مردم، بسیج و نیروهای مسلح و موضوعات در چارچوب اندیشه دفاعی معظم‌له باشد.

روایی^۱ و پایایی^۲ ابزار گردآوری اطلاعات و داده‌ها، با توجه به اینکه محقق اندیشه‌های دفاعی فرماندهی معظم کل قوا را از اسناد و مدارک که از کتابخانه‌ها، مراکز تحقیقاتی، انتشارات و کلیه مدارک، کتب و مقالاتی که در جهت موضوع تحقیق تدوین گردیده و موجود است و همچنین از سایت مورد نظر به دست آورده، بنابراین دارای روایی مورد نظر را دارد. به منظور اطمینان از پایایی اسناد و مدارک، از کتابخانه‌ها و مراکز تحقیقاتی نظامی استفاده شده که باعث افزایش پایایی اسناد و مدارک شده. برای بالا بردن پایایی این مهم از اسناد و مدارک موجود در زمینه الگوی دفاع مردم‌پایه با بهره‌گیری از اندیشه‌های دفاعی فرماندهی معظم کل قوا و همچنین از کتب و نشریات معتبر منتشر شده توسط مراکز آموزشی و فرهنگی و دیگر مراکز علمی و مقالات موجود در اینترنت مرتبط با موضوع و سایر نشریات معتبر و مرتبط موجود بهره‌برداری شده است. محققین برای تعیین پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده نموده که پس از محاسبه مقدار آن ۰/۹۲۴ بوده که پایایی پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفته است.

1. validity

2. credit, reliability, esteem

تجزیه و تحلیل اطلاعات و داده‌های حاصل از مطالعه منابع، با پیروی از سؤالات مربوطه به روش کمی، توصیف و تحلیل شده‌اند و اطلاعات حاصل از پرسشنامه با استفاده از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی و با استفاده از نرم‌افزار پی‌ال‌اس مورد تحلیل قرار گرفته است.

- اطلاعات گردآوری شده از سخنان مقام معظم رهبری در طول سال‌های ۶۸ تا ۹۰ است.
- سعی شده جملات برداشتی نزدیک باشند، خلاصه باشند و ویراستاری شده باشند.
  - سعی شده بیشتر از سخنان در جمع مردم، بسیج و نیروهای مسلح انتخاب شود.
  - سعی شده موضوعات در چهارچوب اندیشه دفاعی معظم‌له انتخاب گردند.
  - سعی شده از جملات مشابه کمتر استفاده شود و اگر استفاده شده است برای این بوده که مفاهیم و موضوعات مختلف از آن قابل استخراج شده است.
  - سعی شده برداشتها به صورت عمومی و کلی باشند تا قابلیت توسعه به اندیشه داشته باشند.

به منظور تعیین روایی مصاحبه سؤالات مربوطه را بر مبنای ساختار تحقیق حاضر به گونه‌ای طراحی شده است تا محقق را به اهداف تحقیق ناقل کند و از دیدگاه و نظرات متخصصان و صاحب‌نظران استفاده شده باشد که ضمن داشتن تجربه بالا و توان علمی در حوزه دفاع مردم‌پایه آشنایی داشته باشند تهیه و مورد بهره‌برداری قرار گرفته است. به منظور تعیین پایایی مصاحبه، از صاحب‌نظران خبره و به روز در خصوص موضوع تحقیق هستند استفاده شده است و برای افزایش پایایی مصاحبه با طرح مجدد سؤالات به گونه‌ای دیگر و در زمانی دیگر اطلاعات مشترک چندین مصاحبه‌شونده استفاده گردید. جهت تعیین روایی پرسش‌نامه، سؤالات پرسش‌نامه را پس از مطالعه کامل و استفاده از منابع و مدارک و مستندات و تجارب عملی و همچنین در هنگام تهیه نسخه اولیه سؤالات، با خبرگان و کارشناسان مشورت و پس از تأیید (حصول روائی صوری و نمونه‌ای) اقدام به توزیع نموده‌اند. برای تعیین پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده نموده که پس از محاسبه مقدار آن ۰/۹۲۴ بوده که پایایی پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفته است. تجزیه و تحلیل اطلاعات و داده‌های حاصل از مطالعه منابع، با پیروی از سؤالات مربوطه به روش کمی، توصیف و تحلیل شده‌اند و اطلاعات حاصل از پرسشنامه با استفاده از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی و با استفاده از نرم‌افزار پی‌ال‌اس مورد تحلیل قرار گرفته است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

تحلیل مدل در روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی طی دو مرحله شامل:

- برازش مدل

- ضرایب معناداری Z

برازش مدل خود در سه بخش انجام می‌شود:

برازش مدل اندازه‌گیری، برازش مدل ساختاری و برازش مدل کلی

الف) برازش مدل اندازه‌گیری

به‌منظور بررسی برازش مدل اندازه‌گیری از سه معیار پایایی (سنجش بارهای عاملی، آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی)، روایی همگرا و روایی واگرا استفاده می‌شود.

جدول (۳) نتایج بررسی اعتبار متغیرهای پژوهش

مؤلفه	ضریب مسیر	شاخص	بار عاملی	ضرایب معناداری	AVE ^۱	پایایی ترکیبی	الفای کرونباخ
دفاع همه‌جانبه	0.919	ناتوی فرهنگی	0.۷۹۱	۱۱.۱۱۸	0.558	0.910	0.887
		حفظ قدرت دفاعی و رزمی	0.776	15.674			
		دفاع از آرمان‌ها، اهداف، حق و حقیقت و عمق‌بخشی دفاعی	0.727	9.779			
		استحکام درونی نظام	0.789	14.848			
		دفاع جمعی / دفاع فردی	0.656	6.972			
		دفاع حق انسانی و والاترین ارزش‌ها	0.770	14.122			
		لزوم تفکر دفاعی، عقلی بودن و هوشیاری در دفاع	0.713	8.964			
		لزوم نیروی مدافع برای انقلاب و بنیه دفاعی	0.689	6.329			
حفظ روحیه و آمادگی	0.841	15.728					
-	0.940	جنگ سایبری	0.۸۴۸	۲۸.۶۵۸	0.707	0.923	0.895

^۱ - متوسط واریانس استخراج‌شده

مؤلفه	ضرب مسیر	شاخص	بار عاملی	ضرایب معناداری	AVE ^۱	پایایی ترکیبی	الفای کرونباخ
		نیاز به نیروی دفاعی	0.794	11.108	0.691	0.964	0.959
		امنیت سیاسی	0.875	30.751			
		افزایش اقتدار دفاعی و امنیتی	0.943	63.860			
		اسلام، نظامیگری و وجود نیروهای مسلح	0.732	8.014			
		نیروهای مسلح و دفاع از حقیقت	0.844	16.670			
آمادگی دفاعی و همگانی	0.979	هدف از آمادگی	0.813	16.679	0.691	0.964	0.959
		جوانان و آمادگی دفاعی	0.812	14.748			
		لزوم آمادگی همگانی	0.863	20.770			
		لزوم آموزش و آمادگی دفاعی	0.873	19.225			
		لزوم تفکر دفاعی و هوشیاری و آمادگی همگانی در دفاع از انقلاب	0.844	14.493			
		لزوم تجهیز به سلاح در آمادگی دفاعی	0.801	14.820			
		لزوم آمادگی کامل	0.824	11.272			
		آمادگی همه‌جانبه	0.840	13.293			
		آمادگی رزمی دائمی	0.876	22.002			
		آمادگی برای دفاع از دستاوردهای انقلاب	0.844	17.722			
		آمادگی و حضور دائم	0.808	11.908			
		حفظ آمادگی روحی و معنوی	0.768	11.763			
دشمن‌شناسی	0.949	ارتجاع بزرگ‌ترین دشمن درونی	0.867	25.530	0.699	0.920	0.892
		بیداری و هوشیاری در مقابله با دشمنان داخلی و خارجی	0.837	23.011			

مؤلفه	ضریب مسیر	شاخص	بار عاملی	ضرایب معناداری	AVE ^۱	پایایی ترکیبی	الفای کرونباخ
		حضور در صحنه‌های انقلاب برای مقابله با دشمن	0.767	10.092			
		شجاعت در مقابل دشمن	0.861	18.045			
		بصیرت در شناسایی دشمن	0.844	26.931			
وحدت و آرمان ملی	0.964	پیشرفت ملت	0.708	7.122	0.684	0.945	0.933
		هویت و غیرت ملی	0.872	22.658			
		اقتدار علمی	0.855	22.083			
		انسجام و وحدت ملی	0.707	9.344			
		دفاع از هویت ملی و ایستادگی در برابر دشمن	0.911	37.459			
		عدالت فراگیر و عدالت اجتماعی	0.874	20.525			
		روحیه و آرمان ملی	0.823	16.250			
		اعتماد به نفس و دشمنی استکبار با انقلاب	0.841	22.462			
روحیه و عزم عمومی	0.895	عزم عمومی	0.936	88.863	0.835	0.910	0.806
		روحیه، ایمان و اراده عمیق مردم	0.891	19.358			
بسیج و نیروهای مردمی	0.890	جنگ نرم	0.۷۸۵	۱۲.۲۸۶	0.631	0.911	0.882
		بسیج و دفاع مقدس	0.770	10.289			
		بسیج و دفاع از اسلام و انقلاب	0.794	13.083			
		ضرورت بسیج بیستمیلیونی	0.765	14.658			
		بسیج عمومی	0.705	9.849			
		بسیج افق راهبردی سپاه	0.839	16.627			
		دفاع مردمی	0.881	26.260			

بارهای عاملی از طریق محاسبه مقدار همبستگی شاخص‌های یک سازه با آن سازه محاسبه می‌شوند که اگر این مقدار برابر یا کمتر از $0/6$ شود، باید آن شاخص را اصلاح و یا از مدل پژوهش حذف نمود. پایایی درونی نشانگر میزان همبستگی بین یک سازه و شاخص‌های مربوط به آن است. مقدار بالای واریانس تبیین شده بین سازه و شاخص‌هایش در مقابل خطای اندازه‌گیری مربوط به هر شاخص، پایایی درونی بالا را نتیجه می‌دهد. مقدار آلفای کرونباخ بالاتر از $0/7$ نشانگر پایایی قابل قبول است. در صورتی که مقدار پایایی ترکیبی برای هر سازه بالای $0/7$ شود، نشان از پایداری درونی مناسب برای مدل اندازه‌گیری دارد. معیار متوسط واریانس استخراج‌شده، میزان همبستگی یک سازه با شاخص‌های خود را نشان می‌دهد که هر چه این همبستگی بیشتر باشد، برازش نیز بیشتر است. فورنل و لارکر اظهار داشته‌اند مقدار متوسط واریانس استخراج‌شده بالای $0/5$ ، همگرایی قابل قبول را نشان می‌دهد. همان‌طوری که در جدول ۳ مشاهده می‌شود:

الف) کلیه ضرایب بارهای عاملی بیش از $0/6$ بوده و نشان می‌دهد که کلیه سؤال‌ها مناسب می‌باشند و از اعتبار کافی برخوردارند.

ب) با توجه به اینکه تمامی مقادیر آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی برای تمامی سازه‌ها، بیشتر از $0/7$ و برای متوسط واریانس استخراج‌شده، $0/5$ و بیشتر محاسبه شده، نشان‌دهنده این است که تمامی این معیارها در مورد متغیرهای فوق مقدار مناسبی اتخاذ نموده‌اند، بنابراین می‌توان مناسب بودن وضعیت پایایی و روایی همگرایی پژوهش حاضر را تأیید نمود.

روایی واگرا:

روایی واگرا سومین معیار بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری است که دو موضوع را پوشش می‌دهد: الف) مقایسه میزان همبستگی بین شاخص‌های یک سازه با آن سازه در مقابل همبستگی آن شاخص‌ها با سازه‌های دیگر (ب) مقایسه میزان همبستگی یک سازه با شاخص‌هایش در مقابل همبستگی آن سازه با سایر سازه‌ها که در این پژوهش از روش فورنل و لارکر استفاده شده است.

مطابق جدول ۴، مقدار جذر تمامی متغیرهای مرتبه اول از مقدار همبستگی میان آن‌ها بیشتر است که این امر روایی واگرای مناسب و برازش خوب مدل اندازه‌گیری را نشان می‌دهد.

جدول (۴) روایی واگرا

وحدت و آرمان ملی	روحیه و عزم عمومی	دفاعی امنیتی	دفاع همه‌جانبه	دشمن شناسی	بسیج و نیروهای مردمی	آمادگی دفاعی و همگانی
						آمادگی دفاعی و همگانی
						بسیج و نیروهای مردمی
						دشمن‌شناسی
						دفاع همه‌جانبه
						دفاعی - امنیتی
						روحیه و عزم عمومی
						وحدت و آرمان ملی

ب) برازش مدل ساختاری

به‌منظور برازش مدل ساختاری از سه معیار: ضرایب معناداری Z ، مقادیر $R2$ و $Q2$ به شرح ذیل بهره‌گیری شده است.

۱. ضرایب معناداری Z

برازش مدل ساختاری با استفاده از ضرایب Z به این صورت است که ضرایب باید از $1/96$ بیشتر باشند تا بتوان در سطح اطمینان 95% ، معنادار بودن آن‌ها را تأیید نمود. با توجه به جدول ۳ کلیه ضرایب بیشتر از $1/96$ هستند که این امر معنادار بودن روابط میان متغیرها را در سطح 95% نشان می‌دهد.

(۱) معیار $R2$:

دومین معیار برای بررسی برازش مدل ساختاری در این پژوهش، ضرایب $R2$ مربوط به متغیرهای پنهان درون‌زای (وابسته) مدل است. $R2$ معیاری است که نشان از تأثیر یک متغیر برون‌زا دارد. در صورتی که در یک مدل، یک سازه درون‌زا توسط تنها یک یا دو سازه برون‌زا تحت تأثیر قرار گیرد، مقدار $R2$ از $0/33$ به بالا، نشان از قوت رابطه بین آن سازه‌ها و سازه درون‌زا است.

جدول (۵) ضرایب $R2$

نتیجه	R^2	متغیر (مؤلفه)
بسیار قوی	0.958	آمادگی دفاعی و همگانی
بسیار قوی	0.792	بسیج و نیروهای مردمی

دشمن‌شناسی	0.900	بسیار قوی
دفاع همه‌جانبه	0.844	بسیار قوی
دفاعی - امنیتی	0.883	بسیار قوی
روحیه و عزم عمومی	0.801	بسیار قوی
وحدت و آرمان ملی	0.929	بسیار قوی

مطابق جدول بالا مقدار R2 برای تمامی سازه‌ها، بسیار قوی است.

(۲) معیار Q2:

این معیار شدت قدرت پیش‌بینی مدل در مورد سازه‌های درون‌زا، سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ را تعیین می‌نماید؛ که به ترتیب مقادیر ضعیف، متوسط و قوی قدرت پیش‌بینی مدل در مورد سازه‌های درون‌زا را نشان می‌دهد.

جدول (۶) ضرایب Q2

متغیر	Q ²	نتیجه
آمادگی دفاعی و همگانی	0.609	بسیار قوی
بسیج و نیروهای مردمی	0.461	قوی
دشمن‌شناسی	0.582	در حد بسیار قوی
دفاع همه‌جانبه	0.428	قوی
دفاعی - امنیتی	0.576	در حد بسیار قوی
روحیه و عزم عمومی	0.629	بسیار قوی
وحدت و آرمان ملی	0.588	در حد بسیار قوی

با توجه به مقادیر Q2 در جدول بالا، برای سازه‌های «آمادگی دفاعی و همگانی» و «روحیه و عزم عمومی» نشان از برآزش بسیار قوی مدل ساختاری دارد. سازه‌های «دشمن‌شناسی»، «وحدت و آرمان ملی» و «دفاعی - امنیتی» قابلیت پیش‌بینی در حد بسیار قوی با سازه مربوط به خودشان برخوردار می‌باشند و سازه‌های «بسیج و نیروهای مردمی» و «دفاع همه‌جانبه» قابلیت پیش‌بینی قوی با سازه مربوط به خودشان برخوردار است.

پ- برآزش مدل کلی (معیار GoF)

توسط این معیار، محقق می‌تواند پس از بررسی برآزش بخش اندازه‌گیری و بخش ساختاری مدل کلی پژوهش خود، برآزش بخش کلی را نیز کنترل نماید. سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ را به‌عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GoF معرفی شده است.

معیار GoF طبق رابطه زیر محاسبه می‌گردد:

$$GoF = \sqrt{\text{Communalities}} * R^2$$

از آنجاکه در حداقل مربعات جزئی مقدار Commonality با AVE برابر است؛ بنابراین فرمول زیر ارائه می‌شود:

$$GOF = \sqrt{\text{average (AVE)} \times \text{average (R2)}}$$

جدول (۷) مقادیر AVE و R Square

متغیر	R Square	(AVE)
آمادگی دفاعی و همگانی	0.958	0.691
بسیج و نیروهای مردمی	0.792	0.631
دشمن‌شناسی	0.900	0.699
دفاع همه‌جانبه	0.844	0.558
دفاعی - امنیتی	0.883	0.707
روحیه و عزم عمومی	0.801	0.835
وحدت و آرمان ملی	0.929	0.684
میانگین	0.872	0.686

در نتیجه مقدار معیار GoF برابر است با:

$$GoF = \sqrt{.686 * 0.872} = 0.773$$

حاصل شدن مقدار ۰/۷۷۳ برای GoF نشان از «برازش کلی بسیار قوی» مدل دارد.

الف) پیشنهادهای اجرایی:

سازمان پدافند غیرعامل کشوری:

- الگوی احصایی را در دستور کار اجرایی خود در کنار سایر حوزه‌های مأموریتی قرار داده و تحقق آن را در سازمان‌ها و ترجمان‌های متبوعه خود و جهت بازدیدهای برنامه‌ریزی شده و غیر برنامه‌ریزی شده قرار دهد.

ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی

- الگوی دفاع مردم پایه با وام‌گیری از بسیج مردمی می‌تواند به‌عنوان سکان‌دار توجه در ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی و معاونت‌های فرهنگی، عطف، عملیاتی و اطلاعاتی و نهایتاً طرح و برنامه قرار داده و به فراخور مأموریت‌های ذاتی و ابلاغی نسبت به ابعاد، مؤلفه و شاخص‌های احصایی اقدام لازم انجام دهد.

ارتش جمهوری اسلامی ایران

- ارتش جمهوری اسلامی ایران با توجه به مأموریت ذاتی احصایی از قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران با یگان‌های کلان و مجموعه تحت امر نسبت به استفاده و همگرایی این الگو در بخش‌های متنوع خود استفاده و جهت آمادگی و مقابله در برابر هر گونه تجاوز نظامی برابر منافع ملی و تمامیت ارضی کشور با بهره‌گیری از نتایج این تحقیق اقدام کند.

شورای عالی امنیت ملی

- شورای عالی امنیت ملی؛ با توجه به اعضا و نص صریح مأموریت می‌تواند الگوی پیشنهادی را در دستور کار خود قرار داده و این الگو را جهت بهره‌مندی در حوزه امنیتی و دفاعی به‌صورت ویژه به کار بندد.

مجلس شورای اسلامی

- کمیسیون امنیت ملی مجلس شورای اسلامی با سایر کمیسیون‌ها به‌صورت تلفیقی نگاه ویژه به این الگو را می‌تواند داشته و در مواقع ضرورت و آمادگی لازم در خصوص بحران‌ها و مقابله با آن و حتی در زمینه‌های مناسباتی از این الگو و فرایند از قوه به فعل درآمدن آن استفاده مناسبی را داشته باشد.

سازمان‌های کشوری و لشکری

- با توجه به این‌که این‌گوا از قبل به‌صورت مدون طراحی نشده است، می‌تواند به‌عنوان نمونه‌ای متقن در قالب ادبیات علمی و پژوهشی در دستور کار سازمان‌های لشکری و کشوری قرار گیرد.
- کلیه سازمان‌های کشوری و لشگری به‌منظور دفاع همه‌جانبه از کشور ج.ا.ایران در برابر تهدیدها، از ابعاد، مؤلفه و شاخص‌های شناسایی شده در این تحقیق که برگرفته از اندیشه‌های دفاعی فرماندهی معظم کل قوا هست، در طرح‌های دفاعی مردم‌پایه، بهره‌برداری نمایند.
- با توجه به اینکه مؤلفه آمادگی دفاعی و همگانی تأثیرگذارتر از شش مؤلفه دیگر بر دفاع مردم‌پایه است؛ بنابراین کلیه سازمان‌های کشوری و لشگری توجه خاص به این مؤلفه و همچنین شاخص‌های آن داشته باشند.

ب) پیشنهادهای تحقیقی

- تحقیق حاضر الگوی دفاع مردم‌پایه با بهره‌گیری از اندیشه‌های دفاعی فرماندهی معظم کل قوا حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) بیان شده است که در راستای تکامل تحقیق پیشنهاد می‌گردد الگوی دفاع مردم‌پایه را با بهره‌گیری از نظریه‌های موجود در حوزه یاد شده از صاحب‌نظران داخلی و خارجی، کتب و سایت‌های معتبر، مستندات و اسناد و مدارک مبتنی بر حوزه دفاع مردم‌پایه مورد تحقیق قرار گیرد.
- تحقیق حاضر در مورد الگوی دفاع مردم‌پایه با بهره‌گیری از اندیشه‌های دفاعی فرماندهی معظم کل قوا صورت پذیرفته است. با توجه به اهمیت دفاع مردم‌پایه جا دارد تحقیق دیگری در خصوص دفاع مردم‌پایه با بهره‌گیری از اندیشه‌های دفاعی امام خمینی (ره)، انجام پذیرد.

قدردانی

مقاله پیش‌رو برگرفته از رساله بوده که با راهنمایی استادان محترم راهنما و مشاور، خبرگان و صاحب‌نظران در حوزه دفاع مردم‌پایه است؛ و نیز اندیشمندان و پژوهشگرانی که در خلال تحقیق خالصانه دیدگاه‌ها و نقطه‌نظرات علمی و کارشناسی خود را ارائه نمودند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

منابع

- ابراهیمی، خدایار و همکاران. (۱۳۹۱). *آمادگی دفاعی*، انتشارات سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش.
- باقری‌دولت‌آبادی، علی، اکبری‌چم‌بلبل، سیدمحمد، میرزایی، سیدمظاهر. (۱۳۹۱). *استراتژی دفاع در عمق راهبردی از دیدگاه مقام معظم رهبری*، همایش ملی تبیین اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)
- بیات، محمدحسین. (۱۳۹۸). *تقریرات درس بسیج ملی دانشگاه دفاع ملی: فرهنگ گستر بسیج و توسعه توانمندی‌های امنیتی*، فصلنامه مطالعات دفاعی و امنیتی، ش هفدهم.
- تدابیر، بیانات و سخنرانی‌های مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) از سایت Khamenei.ir
- تولایی، محمد. (۱۳۹۶). *دکترین صحنه عملیات دفاع مردمی*، مطالعات بسیج، شماره ۳۸
- جزایری، سید مسعود. (۱۳۹۰). *جنگ نرم از دیدگاه مقام معظم رهبری*، فصلنامه علمی پژوهشی راهبرد فرهنگ، دوره ۴، شماره ۱۶، اسفند ۱۳۹۰
- جعفری، مهدی، قادری، محمد. (۱۳۹۷). *جایگاه عمق راهبردی در دفاع از نظر مقام معظم رهبری*، چهارمین همایش تبیین اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)
- رضانی، محمدعلی. (۱۳۹۱). *اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای در مقابله با تهدیدات و جنگ اقتصادی*، همایش ملی توسعه سواحل مکران و اقتدار دریایی جمهوری اسلامی ایران
- سلامی، حسین، یداللهی، رضا. (۱۳۹۶). *ارائه الگوی دفاعی حاکم بر اندیشه‌های حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)*، فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، سال ۱۵، شماره ۶۹، پائیز ۱۳۹۶
- سیدی، احسان. (۱۳۹۹). *مدیریت دولتی و خط‌مشی عمومی*، زمینه‌ها و پیامدها، چاپ سوم، تهران: انتشارات نشر معارف
- شعبانی سارویی، رمضان. (۱۳۹۴). *استراتژی دفاع مردمی و تأثیر هویتی آن*، فصلنامه مطالعات ملی، شماره ۲۳
- عبدالملکی، هادی. (۱۳۹۲). *نقش بسیج سازندگی در امنیت پایدار*، فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، ش ۶۰
- علی‌پور، جواد، قیطاسی، سجاد، دارابی، مهدی. (۱۳۹۷). *آینده پژوهی بحران یمن بر پایه سناریو نویسی آینده پژوهی دفاعی*. ۳ (۱). ۵۱-۷۱.
- فرتوک‌زاده، حمیدرضا، قاضی میرسعید، سیدعلیرضا. (۱۳۹۶). *رویکردی به استحکام ساخت درونی قدرت برای نیروهای مسلح آینده جمهوری اسلامی ایران از منظر فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی)*، آینده‌پژوهی دفاعی. ۲ (۶). ۴۹-۶۲.

- قریشی، سیدحمیدرضا، آقایی، هادی، هاشم‌پور حمیدی، هادی. (۱۳۹۹). جنگ سایبری و ضرورت سربازگیری با رهنمود از اندیشه‌ی مقام معظم رهبری در این عرصه، فصلنامه مطالعات جنگ، دوره دوم، شماره ۷، اسفند ۱۳۹۹
- کاظمی، مجتبی. (۱۳۹۱). استراتژی دفاع در عمق بر اساس فرهنگ دفاعی جمهوری اسلامی ایران بر بستر اندیشه و نظر حضرت امام خامنه‌ای، همایش ملی تبیین اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله العالی)
- لطفی، صفرعلی. (۱۳۹۷). مبانی اقتدار ملی در اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای، همایش ملی تبیین اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله العالی)، شماره ۴
- محمدی‌الستی، مسعود، علی‌نژاد، مهدی. (۱۳۹۹). الگوی دفاع در عمق راهبردی مبتنی بر اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای، چهارمین همایش تبیین اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله العالی)
- محمدیان، علی. (۱۳۹۵). تبیین مفهوم امنیت مردم‌پایه و ضرورت آن با تکیه بر دیدگاه امام و رهبری، انتشارات مقصد.
- مرادپیری، هادی. (۱۳۹۱). روش‌شناسی و مؤلفه‌های اندیشه‌ی دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی)، مقالات اولین همایش تبیین اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله العالی).
- مرادیان، محسن. (۱۳۹۱). مبانی نظری امنیت، انتشارات سازمان حفاظت اطلاعات ارتش جمهوری اسلامی ایران
- مرکزی‌مقدم، حسین. (۱۳۹۹). تهاجم فرهنگی و راه‌های مقابله با آن در اندیشه رهبر انقلاب، فصلنامه علمی تخصصی رهیافت فرهنگ دینی، سال سوم، شماره ۹، بهار ۱۳۹۹
- مطهرنیا، مهدی. (۱۳۹۵). بسیج مردمی و نقش آن در دفاع همه‌جانبه، مطالعات بسیج شماره ۱۳۷۶
- نوری اصل، احد، حدادی، حسن. (۱۳۹۹). رویکرد نظری و تجربی دفاع در عمق راهبردی؛ مطالعه تطبیقی ایران و ترکیه در غرب آسیا (از منظر رهبر معظم انقلاب)، چهارمین همایش تبیین اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله العالی)